

Greenport(s) Visie 2040

Nederland

Contouren Visie 2040

Conferentie, 28 augustus 2008, Boskoop

Excelleren!

Verduurzamen en verdienen

Een excellerende tuinbouw draagt in 2040 nog meer dan nu het geval is bij aan de economie, werkgelegenheid, leefbaarheid, gezondheid en voedselzekerheid van Nederland. In dit document staan de *contouren* van de Greenport(s) Nederland Visie 2040.

Tijdens de conferentie van Greenport(s) Nederland op 28 augustus a.s. in Boskoop, wordt met en door vertegenwoordigers uit de greenports een verdere verdieping gegeven aan de richting zoals beknopt beschreven in deze 'contourennotitie'. Mede op basis van deze bijeenkomst krijgt de Visie 2040 van Greenport(s) Nederland in het najaar haar uiteindelijke vorm.

De tuinbouwketen is een sterke pijler onder de Nederlandse economie door de combinatie van passie, talent en economie. Deze drie dimensies kenmerken volgens vele deskundigen succesvolle bedrijven en bedrijfstakken in de wereld. Alleen door te kiezen voor excelleren, lukt het om de drie dimensies sterk te houden. Aantasting of verzwakking van een of meerdere ervan leidt onherroepelijk tot verdwijnen van de tuinbouwsector. Dit is vanuit macro-economisch en maatschappelijk oogpunt onverstandig en betekent tevens een forse verspilling.

De visie, die nu voor u ligt, is uitgewerkt langs vijf kijkrichtingen of beelden. Wij nemen u in dit document in vogelvlucht mee langs deze beelden... en op 28 augustus a.s. discussiëren we er verder over tijdens de Greenport(s) Nederland conferentie in Boskoop.

Visie 2040

contouren

De Visie wordt uitgewerkt langs vijf kijkrichtingen of beelden. De Verdienende, Versterkende, Verbindende, Vernieuwende en Verduurzaamde Greenport. Hiervoor wordt gekozen omdat dit, gezien de grootte en veelzijdigheid van het speelveld, de Visie beter hanteerbaar, bespreekbaar, herkenbaar en communiceerbaar maakt. Per beeld zijn ontwikkelingen, trendbreuken en doelstellingen uitgewerkt.

Bij de uitwerking van de visie zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- uitwerking voor, door en met de sector
- oog voor intern (sector) en extern (maatschappij);
- beschouwen van Greenport(s) Nederland als 'concern';
- het gaat om structurele veranderingen in 2040;
- uitgaan van een mondiale *scope*;
- praktische en pragmatische aanpak;
- zo veel mogelijk gebruikmaken van bestaand materiaal;

De Visie 2040 beschrijft vooral richting en doelstellingen: wat willen we en waarom willen we dat. Er zijn twee vervolgvactiteiten voorzien. In de eerste plaats het uitwerken van een ontwikkelingsplan; de realisatie van de Visie: het hoe. Hierin zal worden ingegaan op de opgaven, activiteiten, betrokkenen, financiering, planning, en besturing. Tevens zal hierin de afstemming tussen Visie en de huidige uitvoeringsafspraken worden uitgewerkt. In de tweede plaats zal de Visie in bredere kring worden besproken en gecommuniceerd.

Excelleren

Het Nederlandse tuinbouwcluster heeft de afgelopen dertig jaar een snelle ontwikkeling doorgemaakt en is toonaangevend in de wereld. Er wordt anno 2008 een substantiële bijdrage geleverd aan de Nederlandse economie en samenleving: 10 miljard euro toegevoegde waarde, 24 procent van het overschot op de betalingsbalans, 14 miljard euro export, 260.000 arbeidsplaatsen. Maar, het cluster staat ook onder forse druk en ziet toenemende begrenzings met betrekking tot ruimte, arbeid, energie en klimaat.

Op weg naar 2040 heeft de tuinbouw kortweg drie keuzemogelijkheden: **potverteren, consolideren of excelleren**. Bij potverteren wordt er vanuit gegaan dat Nederland te vol en te duur is om een rendabel cluster overeind te houden.

Tuinbouwbedrijven stoppen, vertrekken naar het buitenland of richten zich nog wat op kleine niches. Nederland is niet langer zelfvoorzienend op tuinbouwgebied. Bij consolideren wordt geprobeerd een redelijk deel van de productie te behouden in Nederland. Het is schipperen en gaandeweg neemt het areaal voortdurend af. Op langere termijn betekent ook consolideren het einde van de tuinbouw, omdat buitenlandse tuinbouwclusters de *lead* overnemen. Greenport(s) Nederland kiest op weg naar 2040 dan ook voor excelleren! Dit betekent pro actief huidige knelpunten en kansen oppakken en daarmee een forse stap vooruit zetten en het internationale marktleiderschap verder versterken. Langs vijf sporen: verdienen, versterken, verbinden, vernieuwen en verduurzamen. Dit resulteert onder meer in:

- verdubbeling van de toegevoegde waarde;
- een top drie positie op de arbeidsmarkt;
- duurzaam ingerichte tuinbouwclusters;
- een Europees netwerk voor transport van versproducten;
- een mondiale koplopperspositie op het gebied van kennis en innovatie;
- een leidende mondiale rol in de verduurzaming van de tuinbouw;
- een actieve bijdrage aan het oplossen van een aantal maatschappelijke vraagstukken. Dichtbij en veraf.

Een excellerende tuinbouw draagt in 2040 nog meer dan nu het geval is bij aan de economie, werkgelegenheid, leefbaarheid, bereikbaarheid, gezondheid en voedselzekerheid van Nederland.

Verdiene

Bij verdienen gaat het vooral om het benutten van kansen op de markt. Het beschrijven van een **ambitie**. In 2040 is de wereldeconomie verdrievoudigd als gevolg van de groei van de bevolking van 6 naar 9 miljard en de sterke toename van de koopkracht. De vraag naar voedsel en groen is in dezelfde mate toegenomen. Consumenten gaan onder aanvoering van de generatie Y (huidige twintigers) voor gemak, gezond, duurzaam en authentiek. Schaalvergroting heeft verder doorgezet. Consumentgestuurde productie in ketens en netwerken is normaal. Beschikbaarheid en kwaliteit van arbeid blijven schaars. Duurzaamheid is steeds meer geïntegreerd in de mondiale handelspolitiek. De Europese politiek handelt vanuit drie drijvers: schaarste, klimaat en veiligheid.

Twee belangrijke trendbreuken op weg

naar 2040 zijn: de verschuiving van centralisatie naar decentralisatie en van mondiaal naar lokaal.

Doelstellingen Greenport(s) Nederland. In 2040:

- is de toegevoegde waarde verdubbeld van 10 naar 20 miljard euro;
- is een Europees marktleiderschap opgebouwd met een marktaandeel van minimaal 25 procent;
- heeft de helft van de Nederlandse bedrijven vestigingen in het buitenland;
- wordt door deze bedrijven geparticipeerd in vijf tot tien mondiale tuinbouwclusters;
- is 80 procent van de productie en afzet consument gestuurd, zowel voor massa als maatwerk;
- staat het Nederlandse tuinbouwcluster in de top drie van meest aantrekkelijke sectoren om in en voor te werken.

Dit leidt voor Nederland tot een toename van het overschot op de betalingsbalans, een toename van de werkgelegenheid en tot de beschikbaarheid en betaalbaarheid van gezond voedsel en groen.

Versterken

Bij versterken ligt het accent op versterken van de relatie van het tuinbouwcluster met de samenleving en de consument. Zowel fysiek als qua beleving. Misschien wel de belangrijkste **uitdaging** voor de tuinbouw. In 2040 woont 70 procent van de wereldbevolking in stedelijke gebieden. Veel van deze gebieden liggen in laaggelegen stedelijke delta's langs de kust. Nederland vormt eveneens zo'n delta. De tuinbouw vindt plaats in duurzame clusters in of, in de directe nabijheid van deze delta's. Tuinbouwbedrijven worden ook multifunctioneel. Naast productie van voedsel en groen dragen ze ook bij aan de energievoorziening, waterhuishouding, logistiek, arbeidsparticipatie en aan een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Als gevolg van de doorzettende

schaalvergroting in de tuinbouw neemt de vraag naar grootschalige percelen en agroproductieparken toe. Ruimtelijke kwaliteit wordt belangrijker.

Twee belangrijke trendbreuken op weg naar 2040 zijn de verschuiving van twee naar driedimensionaal plannen en doen én van verspreid naar geconcentreerd.

Doelstellingen Greenport(s) Nederland, in 2040:

- vindt 90 procent van de Nederlandse tuinbouw plaats in geclusterde tuinbouwgebieden;
- is 75 procent van de bedrijven groot-schalig, multifunctioneel en goed landschappelijk ingepast. Meervoudig ruimtegebruik en (deels) verticaal bouwen zijn de norm;
- is Greenport *Care(s)* een gevelegd begrip doordat de tuinbouw actief

bijdraagt aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, dichtbij en veraf;

- is het tuinbouwcluster hip en trendsettend onder andere door de sterke verbinding met andere sectoren als mode, design, architectuur en gezondheidszorg;
- is Greenport *Experience* het mooiste attractie- en educatiepark van Nederland

Dit leidt voor Nederland tot een gezonde leefomgeving, een goed publiekprivaat samenwerkingsmodel (exportmogelijkheden) voor de inrichting van de Nederlandse delta en tot een verdienmodel dat vooral gebaseerd is op de inrichting van duurzame delta's en minder op (de strijd om) hectares.

Verbinden

Bij verbinden ligt het accent op transport, logistiek en infrastructuur. De belangrijkste randvoorwaarde (wereldwijd) om als verscluster te kunnen bestaan. Agrarische productie blijft zich ook in 2040 bewegen langs traditionele transport- en bevolkingsassen. Logistiek is per definitie internationaal en aan de snelheid en organisatie worden steeds hogere eisen gesteld. Door nieuwe vershoudtechnieken neemt de actieradius van verse producten toe. Informatienetwerken en dynamisch vervoersmanagement bieden nieuwe mogelijkheden voor het beheren van de versstroom. Momenteel is de Nederlandse infrastructuur volstrekt onvoldoende om het toenemende transport te accommoderen. Tot slot stimuleren de huidige klimaatproblemen vermindering en optimalisatie van transport.

Twee belangrijke trendbreuken zijn de verschuiving van multi- naar co-modaal vervoer en van het combineren van personenvervoer en vracht naar het ontkoppelen daarvan.

Doelstellingen Greenport(s) Nederland. In 2040:

- is er een co-modaal kwaliteitsnetwerk beschikbaar voor goederenvervoer;
- is de huidige draaischijffunctie van Nederland getransformeerd naar een Europees en intercontinentaal netwerk;
- is Greenport(s) Nederland voor het zee en lucht verkeer verregaand geïntegreerd met de *mainports* Rotterdam en Schiphol;
- is de Greenport Nederland logistiek sterk verbonden met vijf tot tien mondiale tuinbouwclusters;

- is Nederland leidend in de mondiale standaardisatie op het gebied van logistiek en ICT.

Dit alles leidt er voor Nederland toe dat de tuinbouwsector haar marktleiderspositie in Europa verder kan ontwikkelen, dat de leefomgeving en bereikbaarheid sterk is verbeterd en dat veel nieuwe kennis en systemen zijn ontwikkeld die uitstekend kunnen worden geëxporteerd naar andere stedelijke delta's in de wereld.

Vernieuwen

Kennis en innovatie vormen enerzijds een kans maar zijn anderzijds een belangrijke randvoorwaarde om de ambitie van Greenport(s) Nederland waar te maken. De strategie met betrekking tot kennis en innovatie in de Greenport(s) Nederland Visie 2040 bestaat uit vier sporen. Het maken van duidelijke keuzes, vernieuwende aanpak van de innovatie zelf, versterking van het innovatieklimaat en, tot slot, de ontwikkeling van duidelijke innovatieprogramma's.

Op weg naar 2040 zijn belangrijke drijvers voor innovatie: duurzaamheid, decentralisatie, energie, gezondheid, ruimtegebruik, logistiek, *tracking en tracing*, productietechniek, robotisering en consumentencommunicatie. Systeeminnovatie, dit wil zeggen organisatieoverschrijdende vernieuwing die verbanden tussen bedrijven, organisaties en individuen grijpend verandert, wordt belangrij-

ker. Een laatste ontwikkeling betreft *wikinomics*. Internet gaat steeds meer het innovatieproces veranderen en sturen. Consumenten worden onderdeel van het innovatieproces: massasamenwerking. Twee belangrijke trendbreuken zijn de verschuiving van gesloten naar open innovatie en de verschuiving van kennis ontwikkelen naar kennis toepassen. Kennis en informatie zijn vrijwel onbeperkt beschikbaar. De uitdaging is om sneller te innoveren dan de concurrentie. Kennis niet alleen verkopen maar ook vermarkten via en in producten, diensten en systemen.

Doelstellingen Greenport(s) Nederland. In 2040:

- is de tuinbouw voor 100 procent duurzaam en zelfvoorzienend voor energie en water;
- is Greenport Valley actief: een kennis- en innovatiecentrum van bedrijfs-

- leven, onderzoek en onderwijs, incl. Greenport *Business school* en met een mondiale positie en uitstraling;
- is er een Greenport *University*: een (deels) virtueel internationaal fundamenteel onderzoeksinstituut en opleidingscentrum;
 - is Nederland toonaangevend op het vlak van waardecreatie en responsiviteit;
 - is Nederland toonaangevend op het vlak van biodiversiteit en veredeling.

Dit alles leidt ertoe dat Nederland in 2040 het hart vormt van het mondiale tuinbouwnetwerk, sterk bijdraagt aan een hoogwaardige kennisinfrastructuur in Nederland, aantrekkingskracht uitoefent op toptalent en topbedrijven, als hét internationale voorbeeld geldt voor clusterinnovatie en, zeer belangrijk, een stevige bijdrage levert aan de verduurzaming van de samenleving.

Verduurzamen

Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen bepalen onze nationale, maar ook de mondiale, toekomstagenda. Ook die van de tuinbouw. De transitie naar een duurzame tuinbouw vormt als het ware de **motor** van de Greenport(s) Nederland Visie 2040. Op weg naar 2040 vormt de toenemende schaarste aan grondstoffen, grond energie, water en arbeid een belangrijke uitdaging. Duurzaam kopen door consumenten en overheden wordt vanzelfsprekender. Onder invloed van de generatie Y, de ngo's en de toenemende transparantie is doorberekening van kosten voor arbeid, milieu en energie in de toekomst beter mogelijk. Het leidt immers tot minder fluctuaties, verspilling en onnodige faillissementen en is daarom duurzamer. Bedrijven, burgers en ngo's zorgen de komende jaren voor vernieuwing op het gebied van duurzaam ondernemen. De

overheid stelt kaders, handhaaft wetten en stimuleert vernieuwing en duurzaam produceren en duurzaam consumeren. Het energievraagstuk en watervraagstuk komen hoog op de agenda te staan van de tuinbouw. De groei van de wereld economie kan alleen stabiel en vreedzaam plaatsvinden als drie grote vraagstukken worden opgelost: armoede, klimaat en biodiversiteit. Dit is niet alleen een opgave voor overheden, maar ook voor bedrijven.

Twee belangrijke trendbreuken zijn de verschuiving van duurzaam ondernemen zien als kans of hype naar vanzelfsprekend en de verschuiving van lineair denken en doen naar cyclisch denken en doen.

Doelstellingen Greenport(s) Nederland. In 2040:

- wordt 100 procent van de tuinbouw duurzaam geproduceerd en getrans-

porteerd;

- is de waterhuishouding in de tuinbouw voor 100 procent duurzaam en voorziet 75 procent geheel in de eigen waterbehoefte;
- is Nederland onder aanvoering van de tuinbouw mondiaal koploper in cyclisch ondernemen;
- loopt het Nederlandse tuinbouwcluster voorop in strategievorming, verantwoording en rapportage over duurzaamheid;
- is mede door Nederland duurzaamheid volledig geïntegreerd in het mondiale handelsbeleid.

Dit alles leidt ertoe dat de tuinbouw een stevige stimulans geeft aan een duurzamer Nederland, bijdraagt aan het oplossen van een aantal fors maatschappelijke problemen en meehelpt om de positie van Europa in mondiaal verband nog steviger op de kaart te zetten.

Legitimatie

In de Greenport(s) Nederland Visie 2040 zoals die in deze paragraaf beknopt is samengevat, kiest het Nederlandse tuinbouwcluster voor **excelleren**. De vraag naar de legitimatie van deze keuze is gerechtvaardigd. Naar de mening van de tuinbouwsector is die legitimatie gestoeld op drie punten.

In de eerste plaats is de tuinbouw een sterke pijler onder de Nederlandse economie door de combinatie van passie, talent en economie (als in: vraag naar tuinbouwproducten). Deze drie dimensies kenmerken volgens vele deskundigen succesvolle bedrijven en bedrijfstakken in de wereld. Alleen door te kiezen voor excelleren lukt het om dat de drie dimensies sterk te houden. Aantasting of verzwakking van een of meerdere ervan leidt onherroepelijk tot verdwijnen van de tuinbouw. Dit is vanuit macro-economisch en maatschappelijk oogpunt on-

verstandig en betekent tevens een forse verspilling. In de tweede plaats stijgt de vraag naar voedsel en groen de komende jaren sneller dan het wereldwijde aanbod aan bedrijven, ondernemers, grond, arbeid en kennis. Verkleinen van Nederlandse tuinbouwcluster komt in dit geval enigszins wrang over en getuigt van maatschappelijke verspilling. Ook vanuit mondiaal oogpunt is er dus behoefte aan een sterk Nederlands tuinbouwcluster. Uiteraard niet met het doel om hier alles te produceren, maar wel om bij te dragen aan de mondiale behoefte aan voedsel en groen.

In de derde plaats is excelleren gelegiti-meerd omdat straks 70 procent van de mensen leeft in dichtbevolkte, laaggelegen, stedelijke delta's. Nederland is een dergelijke delta en heeft veel ervaring met het inrichten ervan. Bijvoorbeeld met publiek-private samenwerking, met het combineren van functies en met het

optimaal benutten van de ruimte. Deze kennis kan, ook in de vorm van systemen en producten, worden geëxporteerd en elders bijdragen aan een goede inrichting van stedelijke delta's. Dat lukt alleen als we die verschillende functies ook in eigen land sterk houden en voorop blijven lopen.

Onderweg naar 2040

Op weg daar 2040 passen nog drie opmerkingen. In de eerste plaats betreft het een Visie op 'concernniveau'. Er is bewust ruimte gelaten voor verdere uitwerking en detaillering door de verschillende participanten aan het netwerk.

In de tweede plaats is lang niet alles wat in de Greenport(s) Nederland Visie 2040 staat nieuw. Dat hoeft volgens de Taskforce ook niet. Belangrijk is dat er een gedeeld beeld is over richting en doelstellingen in het besef dat we ons werkende weg een pad moeten banen naar 2040.

In de derde plaats is de huidige wereld allesbehalve stabiel. Kredietcrisis, hoge energieprijzen, voedselrellen, klimaatproblemen, trage voortgang bij de mondiale handelspolitiek, aanhoudende armoede, zorgen de komende jaren voor forse spanning en doen ook pijn. Onderweg naar 2040 kan er van alles mee, of tegenzitten. Het is dus belangrijk de dagelijkse ontwikkelingen goed te blijven volgen en de Visie 2040 regelmatig te actualiseren. Een visie is nooit af, maar dit is iets anders dan fors afwijken van een visie.

Greenport(s) Nederland gelooft in de richting en de doelstellingen, kortom het perspectief, van deze visie en werkt met al haar passie, producten en talent aan de realisatie daarvan.

